

Megjelenik a lap **Temesvá-**
rott minden kedden.

Előfizetési díj akár helyben,
akár postai széküldéssel:

Egész évre . . . . . 6 ft. pp.

Fél évre . . . . . 3 ft. pp.

A helybeli előfizetők a lap ház-
hozfordásáért rendelést tehetnek
a lap kiadó hivatalában.

Szerkesztői iroda: belváros,
bécsi utca 69. szám, első emelet.

DELEJTŐ.

A tudomány, anyagi érdekek és szépirodalom közlönye.

Előfizetheti helyben a szer-
kesztőségnél, vagy a helybeli könyv-
kereskedésekben; vidéken min-
den cs. kir. postahivatalnál a szer-
kesztőséghez utasítandó bérmentes
levelekben.

Hirdetések minden közhasználat-
ban lévő nyelven fölvetetnek. A
beigatásért minden három hasábos
egyes sorért 4 p. krajcárnyi díj szá-
mitatik.

Kiadó hivatal: belváros, ke-
gyesrendiek utcája 89. szám Heil
Adolf könyvvalozó intézetében

Kedd, december 28. 1858.

26. szám.

Első évi folyam.

Szapáry Péter.

Mindenek előtt bocsánatot kell kérnem a t. ol-
vasótól, hogy e férfiú életírásához oly kevés adattal
járulhatok. E nemzetség ősi helye Szapár helysége,
mely Veszprém megye cseszneki (most zirci) járásá-
ban, Csesznectől kissé délkeletre fekszik, a török
dulások miatt elpusztulván, a mostani családi mura-
szombati (Vas megyében) levéltár a XVI. és XVII.
századról még csak elő sem hozza ez ősi fészket. A
levéltárban ugyan lehet a XIV. századtól kezdve be-
cses eredeti okiratokat találni, de azok nagyobbára
a később a XVII. században szerzett jószágokkal
együtt jutottak a család birtokába, de a család ré-
gibb történetére nézve mitsem találunk a XV. szá-
zad utolsó két éveig, mert a mint egy oklevél
mondja, a török pusztítások miatt ősi családi ira-
taikat mind elvesztették.

Első, kit a nagy családi levéltár előmutatni bir,
Szapáry Imre, Veszprém megye nemesek birája 1498
és 1499-ik években. Ebből kiténik, hogy már ekkor
e nemzetség Veszprém megye első rendű nemes
családaihoz tartozott. Neje volt Deregdi Piroska.
Egyetlen fia György Aszonfalvai Annát vevén nőül,
evvel mint e nemzetség utolsó ivadékával nyerte az
Aszonfai, Borbai, Csák-Némai Győr megyei, továbbá
Börchházi, Kökeházi, Bánki, Nyeszkenyei, Pervat-
réti Veszprém megyei javakat, s evvel tette le újra
a nemzetség jövőjének talpkövét, melyet a török
berontás egyidőre meggátolt.

György fia István Kürtösi N. . . . nejével meg-
szaporitá a családot, hagyván hátra két fiut, Endrét
és Mihályt, s három leányt Euphrosinát, Borbálát
és Zsuzsánnát.

A két figyermek egyike Endre, Győr megye
alispánja volt 1638—1643-ig, ezután pedig pozsonyi
királyi kamarai tanácsos volt haláláig 1646-ig. Neje
volt Csát Anna — Csát Simon győri polgár és Dal-
los Erzsébet leánya. Ettől öt gyermeke, három fi :
Miklós, Péter és Mihály, s két leánya: Katalin és
Judit maradt.

Szapáry Péter hol született, bizonyosan állítani
nem lehet. Annyi bizonyos, hogy szülei Győrött lak-
tak, s csak 1643-ban költöztek Pozsonyba. Mivel ő
csak 1650-től fogva említették az okiratokban, fel-

tehetjük, hogy ekkor lett nagykorúvá, így odavető-
leg az 1626-ik évet tehetjük születése éveül, a mi-
kor is atyja nemesek birája lévén Győr megyében,
Győrben a megye székhelyén, bátorságos helyen la-
kott, a megye két déli járása — hol birtokai fe-
küdtek — török hódoltság alatt lévén. Pétert e-
gyébként báró Mednyánszky Alajos egy regéjéből ¹⁾
és Birchpfeiffer Karolina egy szindarabjából esmer-
jük, lássuk a történet mit jegyzett fel róla, s mi
maradt meg tisztán az említett költsészeti munkákból.

A győri és hozzá tartozó végházak parancs-
noka, generalis kapitánya éppen Mansfeld Fülöp
volt akkor, mikor ő serdülő korában volt, ki alatt
ő mint önkénytes katonáskodott s a törökkeli ösz-
szecsapások alkalmával két izben igen nehéz sebet
is kapott, azért saját, részint atyja érdemei jutal-
mául III. Ferdinand királytól 1650-ik évben Ág-
Szent-Péter és Ujfalu (máskép Novaj, hajdan Bese-
nyő), Fejér-Ercsi és Perkáta Pest megyei népes és
elhagyott helységeket adományul nyerte. ²⁾ Hihető,
hogy e helységek lakosi a földesuri adót megadni
nem birván, Szapáry Péter és fivérei az Ercsi és
Rác-Szent Péterektől (Ág-Szent-Péter) marháikat
elhajtották, mit megtudván a budai basa, 1652-ik
év majus 17-én fenyegetődzve ír a komáromi alvár-
parancsnoknak, hogy a Szapáry urak az Ercsi és
Rác-Szent-Péteri lakosok elhajtott marháit vissza-
állítsák. E levél, melyet a komáromi alvárparancs-
nok közölhetett a Szapáryakkal, megvan a család
levéltárában. ³⁾ E tett által magára vonta a budai
basa haragját, s öt év mulva el is jött az idő, a
mikor boszut állhatott rajta. Történt ugyan is az
1657-ik év junius 28-án, hogy a csákvári csatá-
ban ⁴⁾ a törököktől elfogatván, rabságra a budai várba
vitetett, hol 2 év és 10 hónapig szenvedett kemény
fogságban. Hogy vele szántattak, azt bajos volna
bebizonyítani, valamint azt is, miszerint Buda vissza-

¹⁾ Elbeszélések, regék s legendák a magyar előkorból.
Németből báró Mednyánszky Alajos után szabadon fordították
Nyitske Alajos és Szabényi Pál. Pesten 1832. a 125. l.
a „Nagylelkű boszuállítás“ cím alatt. — ²⁾ Mura-Szombati ősi
levéltárban, az X. Csomag 1 és 18 száma alatti oklevelek
— ³⁾ X. Csom. 23. szám alatt. — ⁴⁾ Regni Hungariae . . . .
Statuum et Ordinum seu Nobilium famil. Stem. Posoni
1807. 369. l.

vételekor 1686-ban kinzójának nemeslelküleg megkegyelmezett, mert 1657—1686-ig 20 basák uralkodtak Budán s az utolsó vezér Arnaud Abdi basa oda csak 1684-ben tétetett.¹⁾ Fogságából 1660-ik év elején 22,000 tallér váltságdíjért váltatott ki, mit gróf Nádasdy Ferenc országbíró leveléből tudunk, melyben a török fogságából kiszabadult Szapáry Pétert ajánlja a keresztény hivek segélye és könyörületességébe, s melyben érinti, hogy sarca 22,000 tallér volt.²⁾ E szerint a váltságdíj egy részét ugy gyűjté össze a család, mert valóban ennyi pénz akkor igen nagy összeg volt. Lehoczky téved tehát, állítván, hogy a török által 1682-től négy évig tartatott fogságban. Fogsága után hozzáfogván a vagyonszerzéshez, családját vagyoniilag és rangban is igen fel emelte, mert már egy évre kiszabadulása után 1661-ben Miklós bátyjától annak az ősi győri házban levő részét megvette.³⁾ 1662-ben Dénes Dániel és neje Pálffy Katalintól Széplak fehérmegyei pusztát zálogba kapta.⁴⁾ 1663-ban Bezeredy István Győr-Szigeti majorját és kertjét adta neki zálogba.⁵⁾ 1667-ben Dénes Dániel és neje Pálffy Katalin 150 forintért Fehér megyei Ivánc pusztát,⁶⁾ ugyan ez évben Grasinger Mátyástól két köházat vesz meg Győrött 2000 tallérért.⁷⁾ Az 1667-ik évi megyei felkeléskor egy lovaszt kellett Győr megye nemesei közé állítani, míg bátyja Miklós Lengyel Jánossal 18 lovaszt és 18 gyalogost,⁸⁾ mi onnét magyarázható, mert Miklós volt az idősebb fitestvér és leány testvérei gyámja, ki ez évben halt el és vette át Péter az összes javak kezelését.

Az 1662-ik évi április 13-án tartott Győr megyei nagygyűlésen a majus 1-én megnyitandó pozsonyi országgyűlésre hívó királyi levél felolvastatván, követek választottak s a követi utasítások és nehézségek összegyűjtésére egy 11 tagból álló választmány neveztetett ki, közöttök ő is.⁹⁾ Az 1669-ik évi június 3-án tartott Győr megyei kisgyűlésen Gr. Nádasdy Ferenc országbíró levele, melyben a megyét a dunántuli megyék gyűlésére meghívja, felolvastatván, Berdóczy György rósoni címzetes püspök, a szent-mártoni apát, Tarcsy János és Szapáry Péter küldettek, s az adandó utasítás és nehézségek szerkesztői nevei közt hasonlólag az övét is feltaláljuk.¹⁰⁾ 1675-ik év october 11-én gróf Illésházy Miklós 2300 forintban Érd városkát, ugy Berki, Szászfalu (máskép Százhalom), Tárnok és Diós (órás) falvakat Pest megyében zálogba adja Szapáry Péternek.¹¹⁾ 1678-ban június hó 18-án kelt

szerződéséből kitűnik, hogy Győrött lakott.¹⁾ 1681-ben Trsztyánszky Andrással Mosony megye követje volt a sopronyi országgyűlésben.²⁾ 1682-ben már mint ugyan azon megye alispánja³⁾ és a rác katonák parancsnoka említettik, mely katonaságot a vértessaljai nemesség javai pusztítása és fosztogatása miatt Komárom megye által vezérjök Szapáry Péternek bepanaszoltatták.⁴⁾ Azon kívül ugyan ezen évben, gróf Draskovits Miklós országbíró mellett alországbíró volt s ezért az a királyi kamarától járó fizetéséből Szapáry Péternek évenként 300 forintot engedményezett.⁵⁾ 1683-ban szinte alországbíró és Mosony megye alispánja volt.⁶⁾ 1687-ben szinte, ezen kívül Mosony megye követje is volt az ezen évi pozsonyi országgyűlésen.⁷⁾ Ugyan ezen év sept. 15-én gróf Kéry Ferenc és neje rima-szécsi Széchy Julianna grófné murai-szombati — máskép olsini-várukat minden hozzátartozandóságával együtt Szapáry Péter arany sarkantyus vitéz, al-országbíró, Mosony megye alispánja és neje Egresdy Zsófiának 33,500 forintért örökre eladják,⁸⁾ mely eladást 1688-ik év február hó 24-én I. Lipót király hűségeért, melyet mindenkor, különösen a mult Tököli s török elleni hadjáratkor saját költségén a királyi táborban katonáskodván, bebizonyított, említett jószágot a benn rejmlhető királyi joggal együtt adományozza, illetőleg a vételt megerősíti.⁹⁾ 1690-ik év június hó 22-én gróf Kéry Ferenc és neje Széchy Julianna grófné, ugy ifju gróf Kéry Ferenc és neje Eszterházy Borbála s Kéry János a Szécsi-Szigeti uradalmat (Zala megyében) a város, városka (oppidum) és hozzá tartozó birtokokkal Szapáry Péter és nejének 16,000 forint, 100 akó bor, 100 köből zab és bizonyos ifju gróf Kéry Ferencnek adandó megtisztelő ajándékért örökös joggal eladják.¹⁰⁾ 1696-ik évben I. Lipót király a Balassákról királyi ügyészre szállott vágbesztercei javakat, jelesen pedig a vágbesztercei várat, hasonlóvá városkával, ugy a Vág folyó partján épített várat, a hozzá tartozó városkák és helységekkel Szapáry Péternek 87,000 forintért eladja,¹¹⁾ mely javakba ugyan ez évben be is vezettetik.¹²⁾ Még ez évben báróságra és udvari tanácsosságra emeltetett

1704-ik év január havában gróf Károlyi Sándor kuruc vezér megjelenván Dunántulban, ő is hozzájok pártolt; azonban martius hó végén kinyomatván a Dunán tuli részekből a kurucság Heister tábornok által;¹³⁾ április 15-én kénytelen volt gróf Pálffy János altábornagy s bán védelme alá adni

¹⁾ Gévay Antal : a Budai Pasák. 1841. 42—52 lapokon. — ²⁾ Mura Szombati levéltárban NN csomag, 51 sz. alatt. — ³⁾ Mura Szombati levéltár U csomag, 14 sz. a. — ⁴⁾ M. Szombati levéltár Y. csom. 52. sz. a. — ⁵⁾ M. Szombati levéltár U csom. 13. sz. — ⁶⁾ M. Szombati levéltár Y csom. 49 sz. — ⁷⁾ M. Szombati levéltár Z cs. 1. — ⁸⁾ Győr megye IV. jegyzőkönyve az 1667-ik évnél. — ⁹⁾ ¹⁰⁾ Győr megye IV. jegyzőkönyve az illető éveknél. — ¹¹⁾ M. Szombati levéltár R. 2.sz.

¹⁾ Eredeti oklevélgyűjteményemben. — ²⁾ Lehoczky : I. Regni Hungariae.....Status et Ordines 199 l. — ³⁾ M. Szomb. lt. NN. csom. 53. sz. — ⁴⁾ M. Szomb. lt. Y. 31. — ⁵⁾ M. Szomb. lt. LL. 20. — ⁶⁾ Eredeti oklevélgyűjteményemben. — ⁷⁾ M. Szomb. ltár II. 19. — ⁸⁾ ⁹⁾ Másolatok oklevélgyűjteményemben. — ¹⁰⁾ M. Szomb. lt. P. 1. — ¹¹⁾ ¹²⁾ M. Szomb. lt. GG. 1 2. — ¹³⁾ Katona. Historia Critica Regni Hungariae, XXXVI Ord 486 l.

magát, ki Horvátországból jött seregével¹⁾ és birtokain vonult keresztül, ki őt mind jószágaira mind fejére nézve védelme alá is vette, letétetvén vele a hűségi esküt,²⁾ azonban mind ennek ellenére gróf Draskovits János és gróf Keglevits Péter, báró Szapáry Péternek jószágait kegyetlenül elpusztították és sok kárt szereztek neki, miért I. Lipót királynál panaszt tevén, Gróf Pálffy Jánoshoz october 29-én királyi parancs küldetett, hogy a fenebb említettek által Szapáry Péternek tett károkat esmerje el.³⁾ Ezután a viszont Dunántulba betört kurucok elől a német-ujvári várba menekült, hol bezárva maradt haláláig, mely az 1707-ik évben történt, még pedig October hó első felében, mit onnét lehet gyanítani, hogy özvegye october 16-án fizette ki Ambrozy Sámuel a gyászportékákra nézve.⁴⁾

A vitéz Szapáry Péter egyébként nyakas, és jobbágyságai iránt kivált ha tartozásaikat megadni nem bírták, valóságos zsarnok volt. Már fentebb az 1652-ik évnél erre nézve egy nevezetes adatot felhoztunk, melynek következménye lett a kemény budai fogság és a roppant váltságbér, 1681-ben november hó 15-én Mehümet budai aga magyar nyelven ír Szapáry Péternek, és közbeveti magát a szegény Ercsi lakosok ügye miatt, kiken, földesurok felette kegyetlenkedett, mivel adójukat megfizetni képtelenek valának.⁵⁾ 1692-ik év december 17-én a bécsi udvari kamara inti meg Szapáry Pétert, hogy az új szerezményi bizottmány alá tartozó, egyébként saját Erd és Ercsi helységek jobbágyságaitól elhajtott marhákat visszaszolgáltassa, és a bebörtönözött jobbágyokat szabadon bocsássa,⁶⁾ továbbá nem említve azon nyakasságot, minek folytán Pozsony városának 1677 és 1678-ban perrel kellett megvenni ház adóját, sőt 1684-ben végrehajtást is szenvedett e miatt,⁷⁾ 1696-ban jobbágyságai ellen viseltetett kegyetlenségek miatt Vas megyétől bepereltetett, elítéltetett, és 50 katonai portio adására szorítottatott,⁸⁾ az udvartól pedig báróság és udvari tanácsosságra emeltetett, mindazáltal még sem változott meg, sőt a következő 1697-ik évben jobbágyságai ellen viseltetett kegyetlenségei miatt ellene Vas megye újra vizsgálatot rendelt.⁹⁾

Nejét Egresdy Zsófiát mikor vette nőül, nem nyomozhattam ki s csak 1671—1708-ig találok emlegetni az oklevelekben. Először 1671-ben, a mikor Egresdy Ilona Bossányi Ádámné — és Borbála — Gorup Imréné — néhai Egresdy Boldizsár leányai elhalt atyjok ingóságait magok közt felosztják,¹⁰⁾ férjeik pedig divik-ujfalusi Ujfalusi Jánossal egyességet kötnek az Egresdy Boldizsártól 2400 fo-

rintban elzalogosított Lithavavári, Disznovai és Zborai birtokrészek iránt.¹⁾ Javaikat együtt szerezzve éltek 1707-ig, férje halta után ez évben tartott országgyűlésre már ő hivatik meg;²⁾ a következő 1708-ik évben még élt, azonban gyermekei már az 1709-ik év november hó 15-én osztozkodtak,³⁾ tehát ez évben halt el. Négy gyermeket Miklós, Péter, Krisztina és Mária Magdolnát hagyván maga után, kik hogy az 1701. 1702 és 1708-ik években Hosztody István és neje által neveltettek, nyomát találjuk a család levéltárában.⁴⁾ Nem lesz még érdektelen megjegyezni, hogy 1722-ik évben e négy báró Szapáry ivadék III. Károly királytól grófi rangra emeltetett.

Ráth Károly.

Magyar Academia.

Nem szólhatunk kedvesebb tárgyról, mint nemzetünk szeme fényéről, a magyar academiáról. Tizenegy hosszú és aggodalomteli esztendő után tartotta ezen intézet f. hó 20-án ismét első ünnepélyes közülsét, a nemzeti muzeum díszteremében. A tagok nemzeti díszöltönyben az emelvényen foglaltak helyet; a földszinti tér a fővárosi és vidéki értelmiség által volt ellepve; a karzatokat lelkes hölgyeink díszesíték. Az elnök m. gróf Desewffy Emil ur beszéde roppant hatást és lelkesedést idézett elő, zajos éljenzések törtek elő a hallgatók kebleiből, kik feszült, kegyeletes figyelemmel és érdekeltséggel csüggték a bölcs szónok művészi tökélyel szerkesztett szónoklatán, melynél szebbet alighallottak még e díszterem látogatóinak elkényesztetett fülei is. Nem kevesebb hatást gerjesztett az academiának érdemdus titkárának, Toldy Ferenc urnak jelentése is, melyben az academiának utolsó tíz évi életének erőteljes rajzát adá. Megnyugvást szerezhetett abból minden hazafi, hogy nemzeti irodalmunk bajnokai még a legsúlyosabb viszonyok közt is folyvást előre törtek, és megőrzék a magyar legfőbb szellemi kincseit. Értésére adatott a közülésnek, hogy báró Sina Simon nemes szive sugallatának engedve, 80 ezer pengő forintot alapított a végre, hogy az academiának módja legyen munkálkodásai számára díszes épületet állítani. Elképzelhető a végtelen öröm, melyet e nagyszerű áldozat előidézett, és mi azt hisszük, hogy a mely nemzet keblében ily nagy példák adatnak, a mely nemzet maga iránt még oly rokonindulatot tud ébreszteni, annak magva nemes, annak jövőjén pedig csüggedni felesleg. — Alig csöndesült le az örömjaj, egy más komoly, de szeretett tárgy láncolta le az elméket és érzelmeiket: báró Eötvös József academiái alelnök szellemdus emlékbeszéde a nemzet

¹⁾ Katonánál uo. 535 l. ²⁾ M. Szomb. lt. SS. 1.
³⁾ M. Szomb. lt. SS. 16. „ut recognoscat dampna per Comitibus..... illata.“ ⁴⁾ M. Szomb. lt. K. 26. L. 30. 31.
⁵⁾ Megvan a Mura Szombati levéltárban X. csomag, 11. sz. alatt. ⁶⁾ Szinte X. csomag 16. szám alatt. ⁷⁾ M. Szombati FF. 1 CC. 3 és 5. ⁸⁾ M. Szomb. lt. F. 15. ⁹⁾ Ugyanott H. 64. ¹⁰⁾ Ugyan ott HH. 36.

¹⁾ U. o. HH. 56. — ²⁾ U. o. SS. 2. — ³⁾ U. o. PP. 17 — ⁴⁾ U. o. H. K. 53. — LL. 34. — MM. 14. — NN. 83. — RR. 12.

koszorus költője Vörösmarty Mihály felett. A hatás a közönségre szembetűnő volt. — Az academiái ülések 8 napig folytak, és azért szűk térünkön csak egyenkint közölhetjük a nevezetesebb végzéseket. Mindenek előtt azonban közöljük a választások eredményét, mert — miután a lefolyt 11 esztendő alatt az academia tagjai közül 74-en kihaltak, — ettől várjuk legközelebb, és első rendben, hogy az academiái működés önkénytelen hátramaradása az ohajtott tevékenység által fel fog váltatni.

A közülésben felolvasott jegyzék szerint a felsőbb helyen megerősített választások eredménye következő:

A nyelv és széptudom. osztályban választottak

- a) T. tagokul: Deáki Zsigmond, Lukács Móric.
- b) Lev. tagokul: Arany János, Szepesi Imre, Tompa Mihály, Vass József, Zsarnay Lajos, Finály Henrik, Jókay Móric, Szász Károly, Tárkányi József, Gyulay Pál, Podhorszky Lajos, Riedl Szende, Imre Sándor, Mátyás Flórián, Fábian István.
- c) rend. tagokul: Lugossy József, Arany János, Ballagi Móric, Hunfalvy Pál.

A philosophiai osztályban.

- a) Tiszt. tagokul: Szilassy János, Danielik János, Hőványi Ferenc.
- b) rend. tg. Erdélyi János.
- c) Lev. tg. Greguss Ágost, Almásy Balogh Sám. Szalai István, Somogyi Károly, Mészáros Imre, Ney Ferenc.

A történeti osztályban.

- a) tiszt. tag. Gróf Mikó Imre.
- b) rend. tag.: Wenzel Gusztáv, Csengery Antal, Fényes Elek, Podhradzky József.
- c) lev. tag.: Gróf Andrassy Manó, Kazinczy Gábor, Szabó Károly, Szalay Ágoston, Ipolyi Stummer Arnold, Nagy Iván, Páur Iván, Ráth Károly, Schröck Ferenc, Czinár Mór, Magyar László, Szilágyi Sándor, Knausz Nándor, Konek Sándor, Pauer János, Hunfalvy János.

A matematikai osztályban.

- a) lev. tag. Tomori Anasztáz, Hollán Ernő, Petzval Ottó, Kruspér István, Weisz Armin.
- b) Rendes tag.: Petzval Ottó.

A törvénytud. osztályban.

- a) Tiszt. tag. gr. Desséffy Emil, Bartal György.
- b) Rendes tag. Tóth Lőrinc, Pauler Tivadar.
- c) Lev. tag. Lónyay Menyhért, Udvardy Ignác és Récsi Emil.

A természettud. osztályban.

- a) Tiszt. tag. Kubinyi Ferenc, Korizmics László, Balassa János.
- b) Lev. tag. Berde Áron, Jedlik Ányos, Kéri Imre, Szabó József, Sztoczek József, Lang Adolf, Nagy József, Arányi Lajos, Dorner József, Entz Ferenc, Schirhuber Móric, Gönczy Pál, Morócz István, Kovács Sebestyén Endre, Galgóczy Károly, Kovács Gyula,
- c) Rendes tag. Jedlik Ányos, Pólya József, Nendtvich Károly, Török József.

Az ülés folyama alatt érkezett az academiához Ö cs. kir. Fenségének Albrecht főhg. főkörmányzó urnak magas intézvénye, melylyel az Akademia által megválasztott külföldi tagok mindannyian megerősítettek, minél fogva azon kedvező helyzetben vagyunk, e választások eredményét is a t. közönségnek tudomásul hozhatni.

A megválasztottak neveik következők:

I. A nyelvtudományi osztály részéről: Bopp Berlin, Gabelentz Altenburg, Grimm Jakab Berlinben, Pott Halleben, Rawlinson Londonban, Schott Vilmos Berlinben és Watt Londonban.

II. A történeti osztály részéről: Cantu Milanó-

ban, Chlumezki Berlinben, Demidoff Anatol herceg Pétervárott, Fallmeyer Münchenben, Flegler Nürnbergben, Guizot Párisban, Macaulay Londonban, Mignet az erkölcsi tudományok academiájának titoknoka Párisban, Montalembert gróf Párisban, Rafn Koppenhágában, Ranke, Ranmer és Ritter Károly Berlinben, Theiner Rómában, Thierry Amadé Párisban, Valentinelli Velencében.

III. A jogtudományi osztály részéről: Laboulaye Párisban, Overstone Londonban, Ran Heidelbergában, Tocqueville Párisban, Wangerow Heidelbergában.

IV. A matematikai számosztály részéről: Ettingshausen A. Bécsben, Herschl Londonban, Quetelet Brüsszelben.

V. A természettudományi osztály részéről: Baumgartner Bécsben, Bell Londonban, Bunsen Robert Heidelbergában, Dumas Jakab Párisban, Faraday Londonban, Flourent a tudományok academiájának titoknoka Párisban, Geoffroy-St.-Hilaire Párisban, Humboldt Sándor Berlinben, Liebig Münchenben, és Milne Edwards Párisban.

Nem akarunk abba ereszkedni, vajjon fölvetettek-e az academiába oly tagok, kik e legnagyobb tudományos kitüntetésre még érdemeket alig szereztek, valamint azt sem, vajjon miért maradt ki ez vagy amaz jeles tudósaink közül a diszes koszorból, kit már a mivelt közönség egyetemes véleménye azon helyre még a hivatalos választások előtt kijelölt; hanem csak őszinte örömünket fejezzük ki a fölött, hogy valahára az alap föltételeket megnyertük, melyek e célszerű szellemi működésre nélkülözhetlenek. Buzgón ohajtjuk, hogy egy hazafi sem felejtkezze meg az academia érdekéről, ugy a hogy, és ott a hol teheti.

Levelezések.

Pesti levelek Pesty Frigyeshez.

III. A Szépirodalmi Közlöny legközelebbi számai egyike egy cikkemet közölte, melyben előadtam, hogy b. Mednyánszky Alajos kinek 1844-ben történt kora halálát valódi nemzeti veszteségnek mondta az akkori összes journalistika, s a nemzet józan közvéleménye éppen akkor midőn hirtelen élni szűnt, több oly tervek kezdetével foglalkozott, melyek létesítése által rövid idő múlva igen tág körben honosultak volna meg a történelmi ismeretek.

A jeles elhunyt ugyanis ezen általa fajunk s nemzetiségünk érdekére nézve fölötté fontos cél elérésére egyik eszközének vélte azt, hogy minden oly hely, melyhez multunkból egy dicső (akár örvendétes, akár szomorú) emlék van csatolva, azt évenkint megülje.

Igaz ugyan, hogy népünk közt, — főleg a lapirodalom üdvös hatása által, az újabb korban tetemesen terjedtek a történelmi ismeretek, de azért mégis sok honpolgár, ki oly helyen lakik, melyhez a multból valamely dicső emlék van csatolva, alig ismeri azt felületesen, holott ha oly móddal, mint b. Mednyánszky tervezte, az illető helyek lakosai

által megületnének a történeti fontosságu napok a hely minden lakója körülményesen megismerkednék a hajdan lakhelyében történt nevezetes esemény részleteivel is, s mivel az ily ünnepélyek okvetlenül leiratnának a nép közt forgó napokban, azon olvasók megtudnák, mi nevezetes történt hajdan más helyeken, és minek eredménye az lenne, hogy rövid idő alatt sok ezrek, kik most alig birnak némi felületes történeti ismeretekkel, rövid idő alatt tudnák multunk nevezetesebb eseményeinek részleteit.

Mivel eddig már két tekintélyes lap, (a Pesti Napló s Hölgyfutár) megemlítésre s ajánlatra méltatta b. Mednyánszky általam szóba hozott tervét, hogy ön lapja azon olvasói is, kik nem olvasák az éppen nevezett két lapot meggyőződhetnek mily kevés kell arra, hogy a nemzetiségünk fő alapját, a hazafiui érzelmek kifejlődését, s megszilárdulását hathatósan előmozdítandó eszme testté válják, röviden elmondom mikép tervezte b. Mednyánszky az ily történeti emlékek megületését.

Alkalmazzuk például az eszmét Temesvárra, s vegyük, hogy a temesváriak meg akarnák ülni Temesvár visszafoglalása évnapiját (13. octob.)

Azt, hogy a diadalmasan végződött ostrom alatt hol táboroztak Pálffy Miklós vezérlete alatt a magyar hősök, — a siker fő tényezői — sokan fogják tudni a temesváriak közül; tehát mindenek előtt az ezen helyhez legközelebb eső egyházban az ünnepélyre vonatkozó egyházi beszéd lenne reggel tartandó, mire kétség kívül többen ajánlkoznának a temesvári derék s hazafiui érzelmü lelkész urak közül.

Az egyházi szónoklat után kimennének önök azon helyre hol Pálffy huszárjai táboroztak, s ott valamely jó hangú férfiú elszavalná a 2. jutalmat nyert művet, a Pálffy Béga parti diadaláról (melyet az ostromlottak segedelmére jött Mustafa belgrádi basa fölött vívott ki), irt balladát, s az ostromot legérdekesebben leíró prózai cikkét, melyekre nézve önök jó előre jutalmat (például tiz tiz aranyat) tűznének ki.

Azután elmennének oda, hol Losonczy s társai lemészároltattak az adott szavukat megszegett pogányok által, s ott ismét elszavaltatnék az ezen tragikai eseményre vonatkozó jutalmat nyert ballada s prózai cikk.

Innen az egyházba mennének önök, s ott az ostromban kitünt hősökért, Losonczyért, s elveszett társaiért, a fejedelemért s hazáért imádkoznának s mea pace este táncvigalmat rendeznének, melynek jóvedelme arra lenne szánva, hogy az eleve magyar s német nyelven kinyomtatandó, s az ünnepély alatt kiosztandó jutalmazott művek nyomtatási költségei fedeztessenek, mert azt feltenni, hogy ne gyűljön össze (ha t. i. ön s lelkes baráti pártolása méltatják ezen eszmét) Temesvár hazafiui érzelmü fiai s leányai közt, annyit tenne, mint őket a legérzékenyebben megsérteni.

Tisztelet becsület a temesvári lakosság értelmiségének, de azt hiszem, hogy még a felsőbb osztályok férfiai s hölgyei közt is sokan vannak, kik nem ismerik Temesvár hős védelme Losonczy s társai szerencsétlen végét, — a diadalmasan végződött ostrom, s a Pálffy említett diadala (mi által a győzelem biztosított) részleteit,*) de ha megületnék a visszafoglalás napja, s a díjat nyert munkák két nyelven több ezer példányban osztatnának ki a lakosság közt, nemde a város minden lakója tudná körülményesen Temesvár multja két legnevezetesebb momentuma minden részleteit?

S mivel a lapok szivesen közölnék a jutalmat nyert balladákat prózai cikkekkal, a nagy olvasó közönség is tudná mikép vészelt el s foglaltatott vissza Temesvár, valamint viszont a temesváriak, — feltéve, hogy másutt is rendeztetnének ily ünnepélyek, megismerkednének hazánk története több nevezetes momentuma részleteivel, szóval, ha a dicső emlékü halott ezen eszméje testté válnék, mint mondtam rövid idő alatt igen tág körben honosulnának meg a történeti ismeretek, s hogy ez a legfőbb mértékben kívánatos, s hogy ez — — fajunk s nemzetiségünk jövője, — fő támasza a hazafiui érzelmek kifejlésztésére s a dicső multrai visszaemlékezés által felélesztett, s a hont szeretni s érte minden áldozatra kész lelkesülés előidézésére s megszilárdítására nézve okvetlenül nagy hatással lenne, minden ember a ki józanul tud gondolkozni azonnal át fogja látni, — mert ha honfiaink emlékeztetnek arra, hogy mennyit tettek, mennyit áldoztak őseink a magyar trón s nemzet fennmaradásáért; — lehet-e, hogy ne érezzék miként nekik is szent kötelességük mind ezt a mi állásuknál fogva tőlük kitelik megtenni, hogy jövődjé is legyen a nemzetnek, melynek oly dicső multja volt.

Mit mond ön ezen indítványhoz, melyet mint előbbi levelemben a történeti ismeretek terjesztésére nézve előadott nézeteimmel kapcsolatban levőt előadván, s ön s lelkes baráti pártolásába ajánlván, jövő levelemben elő fogok adni egy más eszmét, melyet a történeti ismeretek minél tágabb körbeni meghonosítására nézve akart létesíteni b. Mednyánszky is, s elfogom mondani azt is a mit e tekintetben vélek, s szükségesnek s kivihetőnek tartok. Addig mindnyájunknak boldog új évet.

*) Temesvár monographiáját néhai polgármesterünk Preyer János írta meg német nyelven, és kiadta 1853. évben. Ezen csinosan irt munka nem a tudomány emberének, de különösen Temesvár művelt lakosainak volt szánva, még is e munkából eddig csak 450 példány alig tudott elkelni. (Szerk.)

T Á R C A.

Gyászbeszéd

Az utolsó huszas felett,

jegyzé a mint mondatott és nyomatott ebben az esztendőben

S Z E L E B U R D I M I S K A

füles tanu s figyelő.

Motto : Kissé láttok engem, kissé nem láttok,
mert elmegyek a.....

Itt nyugszik előttünk kiterítve az utolsó huszas, el kellett neki is patkolni mind a mellett, hogy nem volt lyukas. Elmegy ő is oda, hová milliók mentek, és mitől nem csak a huszas, hanem a garas és krajcár sem mentek.

Elnyeli őket is az idő vasgyomra, mint elnyelé egykor Jónás próféta a cethal, vagy mit is mondok, mint elnyelé vala a cethal Jónást a nagy prófétát.

Pedig Jónás próféta, Isten prófétája volt.

Jónást kiköpte ugyan a cethal három nap múlva, a tengerparton, de vége a huszasnak — nem kerül az többé vissza, mely elszállt egyszer eszényeinkből a tulvilági partokra.

Vissza kerülhet ugyan, de nem azon alakban, hanem fölváltva, fölcserélve, mint fölváltotta az egykori orvos egy ember gyomrában a véletlenül lenyelt tallért hatosokra, hogy annál könnyebben hozhassa azt vissza ismét napvilágra.

Kiterjedett volt a huszasok nemzetsége, kiterjedettebb, mint a magyar Schmidt, Seiler, Vogl, Straus, Krausz, Maus familiájuk, és széteszlott volt mint Israel népe az egész földszíne felett.

A huszasok kiterjedett nagy családjának körében csaknem kénytelen volt az ember felkiáltani mint az egykori német egy magyar temetőben lévén és a fejfákon mindenütt a felírást „nyugszik az Urban“ olvasván, felsohajtott : „Gott wie gross war die Familie Urban.“

A huszasok ezen nagyon is szétágazott nemzetségének utolsó ivadéka itt maradhatott volna köztünk még, ha nem hívja magához oly hamar az ég.

Ne busuljatok felette, ezt csak az teheti, kinek egykor volt sok huszasa, és azt mind fel ette.

Vagy ki azokat igen is féltette, és félelmében oly jól eltette, hogy később midőn kereste, meg sem lelte. Ilyen a szelesnek a fél tette.

Vigasztaljon azon öntudat, hogy az ide kitett halott, éltében magáról csak dicséretet hallott, és kiki kapdosott utána, mintha lett volna égből hullott mána.

Leányok, asszonyok egész sort akasztottak nyakra, míg másokat érettek mint a kukoricát akasztották sorra.

Sokan mint Midas király aranyat, huszast szomjuhoztak, és örültek ha ezen nemzetségtől mentül többet hoztak.

Mint látom közületek mindenki nagyon busul, és a sok zokogástól csak nem fül.

De ki is ne bánkodna ily vesztés után, de gondoltátok meg, hogy több veszett ennél egykor Budán.

És gondoltatok Jőbra, kinek sem jobbra sem balra nem maradt egy fagarasa sem.

És azért első volt, ki a szemét dombon ülve felkiáltott : sem kakas sem garas.

Ő oly csupaszon állott a szegény pára, hogy sem az ő sem az új testamentomban nem volt párja.

Még annyia sem maradt, hogy vehetett volna magának egy berdót, avagy fél comis prófontot a kreislertül, avagy a szomszéd zsidótól.

Ezen nagy szomorúság és gyász hangok közepette csak azon nóta nem bus, melyet fű jelenleg a banknóta.

Ez nem tudja elfelejteni azon időt, midőn mindenki csak a huszast leste, és az agiót minden este.

Midőn kiki csak a huszas után szaladgált, és a bankó előtt meg sem állt.

Mikor becse volt csak a huszasnak és a bankónak annyi sem volt mint a mankónak.

Nem csoda tehát, hogy a bankó a szenyt el nem felejtette, melyben a huszas őt azon még nem régi időkben ejtette.

Ambár ha jól meggondoljátok, ti bankók is csak olyanok vagy^{ok} mint a huszas: nincs maradástok a tárcában, eltávoztok, elmentek ti is Abrahám karjaiba, honnat vissza többé nem kerültek.

És mint ezek és mint a keresztények, egy új tüzen fogtok ti is keresztül menni, a purgatoriumon, honnan könyebben és megtisztulva fogtok kijőni.

S valamint az új huszasok nem a szerint fognak becsülni, mennyit nyomnak, hanem mennyit a forgalomban érnek, gondoljátok meg ti is tehát, hogy az embernek becsét a világban nem mázsa szerint szokták mérni, és így az ember értéke is a közéletben nem annyi, mennyit nyom, hanem a mennyit a közvélemény előtt ér.

Törekedjetez tehát jó tetteket cselekedni, mert tettek nélkül holt a hit, mondja az irás.

És most nézzétek meg utoljára őt, mielőtt rátennénk a szemfedeleket, mert azután nem látjátok többé.

Sírverse nem az leend mint egy híres halotté :

N. N. született Bácságban

Meghalt hasragásban. —

hanem e következő :

Itt nyugszik az, kinek fénye

Kábitotta egykor a világot

De miután eltemettetett, vége neki

Nem fog többé látni napvilágot.

Adjuk meg neki most az utolsó tiszteletet és a szokásos háromszoros salvék helyett kiáltásotok utána egész torokkal a háromszoros „Éljen t“ és aztán üljük meg mint dukál more patrio a halotti tort, és gondoskodjatok, hogy legyen e célra elég pecsenye s tészta és hozzatok fel a pincéből hozzá egy kis jó magyaráti ő bort.

Heti szemle.

— A koronaherceg születésének emlékére ő Becse községe azt határozta el, hogy évenként augusztus 21-én a hat legértesebb tanuló egy egy arannyal jutalmaztassék a közjövédelméből. — Szent-Tamás 10500 pengő forintból álló tőkéket alapított, melynek kamatai valamely ifjunak katonai képzőintézetben történendő nevelésére fordítassanak. — Földvár községe szegény alapítványt határozott, és e célra 320 pengő forintot ajánlott, úgy hogy ennek kamatai évenként augusztus 21-én a község szűkölködői között osztassanak ki.

— D.....én Krassó megyében, S Jovánna az odaváló R. B...nétől kapott pálinkaital következtében meghalt; ugyan ennek két felserdült gyermeke is ezen italból igen rosszul lett; azonban a gyors orvosi segély a nagyobb veszélytől mentette meg. Az elővett vizsgálat a pálinkát mérgező tartalomnak bizonyította be.

— Csanádon D. M. irigységből D. Juliát kénesevel akarta megmérgezni; de szándéka nem sikerült, és azonnal elcsipetett.

Szendelak, egy a forradalom után Krassó megyé-

ben Maguri helység határában létesült, jelenleg 133 lelket számláló magyar gyarmat, kisdedei neveléséről gondoskodni akarván, egy magyar katolikus tanoda felállítását, és a tanítónak fizetését határozta el. De minthogy ezen kis gyarmat lakosaitól nagy áldozat ki nem került, a helység lelkes birtokosa Szende Béla ur, ki már azelőtt a vallási oktatásról gondoskodott a szép célt felkarolta, és tanítói lakot kimutató, továbbá az iskola butorzását vállalta magára, a tanító fizetésére bizonyos évenkénti öszveget utalványozott, és ugyanennek szántóföldet, ölfát és szőlő ültetésre alkalmas földet is felajánlott. Ily tettek eléggé dicsérik saját magukat.

— R. J. — Szeged város lakossága a f. hó 18-ról 19-re menő éjjel történt borzasztó eseménnyel foglalkozik. Említettük éjjel ugyanis egyik eléggé elhírhezt városunk — Herzl Fülöp ur — házába rablók törtek, a szolgának fejét vették, őt magát pedig a honn talált nem megvetendő kincsektől megfosztották.

— Az általunk említett kis-beckerekéi szerb és majdáni magyar lakoson kívül, a Kolozs. Közlönyből egy székelyről is nyerünk tudomást, ki a vizíssonnyel bizonyos sikerrel gyógyítja. Neve Kis Péter és lakik Sepső-Szentkirályon; — orvoságát borban adja be az illetőknek. Egy időben feladták volt a határörvidéki katonai hatóságnak, de szerencsés kísérletei folytán, a gyógyításra felszabadították. A K. K. is kívánja, hogy e gyógyászati titok megvételessék. Vajjon kerül-e a sor valamelyikére ezen jótékony titkok közül, hogy az orvosi tudomány köztulajdonává váljanak?!

— A magyar academia másod titkárául Csengery Antal ur, szintoly szellemdus mint ékeztollu tudósunk választatott meg, — közakarattal.

— A magyar gazdasági egyesület közgazdasági osztálya f. é. decemb. 22-én Lónyay Menyhért ur elnöksége alatt a köztelken ülést tartott, hol bizottmányilag kidolgozott azon emlékirat felolvastatott, melyben a földbirtoki hitelbank felállításának szüksége Magyarországon kifejtetik. Ezen velős és alapos dolgozat nyomán a gazdasági egyesület földbirtoki hitelintézetet tervez, melynek létesítését a mezői gazdaság felvirágoztatására szorgalmazandja. Hisszük, hogy miután az egyleti törvények e tervek kedvezők, a felső engedély mielőbb meg fog adatni.

— Az angol bank csak négy bankót készítettett, melynek mindegyike 100,000 font sterlingnyi (körülbelül 1 millió pforintot) értéket képvisel. Ezen bankók egyike a Rothschild ház, a második a nem rég meghalt Mr. Coutts örökösének birtokában van; a harmadik magának a bank kincstárában őriztetik, a negyedik arany rámában Rogers londoni költő és tőzsér salonjában függ több becses festvények közt, és annak idején nem kevésbé vonta magára a műértők figyelmét mint emezek.

— Kisfaludy Sándor emléksobrát jövő tavasszal Balaton-Füreden okvetlenül fel fogják állítani. (M. S.)

— Szabó József színigazgató Aradot, hol csak két bérletet adott, odahagyván, társaságával együtt Szegedre ment át, mely város neki kedvezőbb feltételeket szabott. Ennél fogva Aradon a jelen téli évszak alatt szini előadások nem lesznek.

Temesvári ujdonságok.

* Sellheim György könyvkereskedőnél jelent meg: „Temesvárnak és környékének alaprajza.“ Ezen abroszon 9 mérföld térsége van levéve, 400 bécsi öl egy bécsi hüvelykre összevonatván. Az abrosz 9 lapból áll, és csak 1 frt. 20 kr. uj pénzben kerül.

☞ Az ünnepek miatt számszerint csak kevés színházi előadásokról szólhatunk. Ugyanis f. hó 19. adatott először:

„Ein alter Handwerksbursche“ című bécsi Characterbild. 20-án „Des Königs Befehl,“ vigjáték Töpfertől. Kedden 21-én „operai egyveleg“ Friedrich Amália asszony jutalmára, ki ma művészetét teljes fényében ragyogtatta. Az egyveleg állt Norma nyitányából és az első felvonás egy részéből. Ritkán illik valami inkább össze, mint Bellini dallamias zenéje és Friedrichné bájos éneke. Az egész közönség meglepetési kifakadást hallatott, midőn a művésznő a négyszer alávont F-et a legnagyobb tisztasággal csengette; volt is aztán taps; alig szünet ez meg némileg, midőn oly cadenzok zengtek füleinkbe, mintha csak ezüst gyöngyök gördültek volna le egyenkint. Ha természeti adománya őt képesíti a mély C.-ből nem csak a négyszeres F-ig, hanem A-ig minden hangot kellemmel zengéztetni, az ő collaratúrái, de kivált cadenzái művészetének, szorgalmának, izlésének annál is nagyobb bizonyítványai. Tisztelt művésznőnk „Norma“ szerepében azon ezüst koszorút viselte fején, melylyel két évvel azelőtt közönségünk részéről művészetének elismerésül megtiszteltetett. Ezután „Hunyadi László“ operából a nyitány, és H. László (Reszler) kettős dala Gara Máriával (Friedrichné) adatott. Ezen örökké szép zeneszerzemény veleges közönségünkre is igen jó hatást gyakorolt, és Friedrichné annak nehézségeit könnyűséggel győzte le. Erre következett a cigány karének és kettős dal a „Troubadour“ operából, Reszler ur és Azucena (Kaspari) által elég csinnal előadtván; ezt csakhamar Norsed kisasszony a „Freischütz“ opera egy dalával felváltá. Következtek a „Kunok“ opera egyik legszebb dala (Friedrichné mint Margit) azután a Highland-Fling nevű skót tánc, Malossy k. a. által táncolva; végre a nyitány és egy dal „Ilka“ operából, Friedrichné által énekeltetve. Ismételni kellene ítéletünket, melyet Norma alkalomával hoztuk, a többi zenedarabok említésénél is, de elég legyen a közönség ítéletére is hivatkozunk, mely Friedrich asszonyságot ma számtalanszor, azaz minden éneke, minden fellépése után 3—4-szer kihívá, és mely a műélv következőben annyira neki melegegett, hogy a többi előadásokat majdnem szintannyi jutalomban részesíté. Ezeket mint hű, és elfogulatlan referens közölvén, méltányosnak találjuk a ma működött zenekart is illő dicsérettel megemlíteni. Klerr karmester ur nagy szakavatottsággal kormányozta a hangok hullámain, és az öszhangzat alig hagyott kívánni valót, miért is különösen a magyar opera részek rendkívüli hatásnak örülhettek. Jáborzky Mihály ur, kit közönségünk régóta jeles hegedűművésznek ismer, ma kedves hangszerén valóban remekelt. A fuvola Nicolics Sándor urban talált ügyes kezelőjére, mi különösen Ilka operában kitűnt. A színház minden páholya, minden ülése és állása megtelt. — Decemb. 23-án a temesvári nőegylet javára hangverseny volt rendezve, mely 10 számból állt, ezért valamennyiről nem szólhatunk. Megindult a hangverseny Guttenberg opera nyitányával, mely után Friedrich asszony az „Ich muss nun einmal singen“ című dalt éneklé. Ez sokkal mesterségesebb volt, mintsem általánosan megértethetett volna; különben csudáljuk, hogy nevezett énekesnőnk a bombardonok után fellépni kész volt, a rendezőseget pedig hogy a programot így szerkesztette. Lenz k. a. egy humoristicus költeményt szavalt Saphirtól. Norsed asszony hatásosan énekelte egy Vosz Károlyféle dalt. A mai hangverseny egyik gyöngye volt az ábrány a Hugonotákából, fuvolára phisharmonika kíséretével szerkesztve Bricialditól. Legnagyobb részt vett a Sándor nevű gyalogezred zenekara, mely valamint a nyitányokat ügyesen előadá, ugy magán hangjátékosai által is (gordonka, euphonion, fuvola) dicséretet aratott. A közönség a legkészségesebb hangulatban volt, minden zenei előadást háromszoros kihívással megjutalmazni. A színház meglehetősen megtelt. — Következtek az ünnepi szünetek.

Maros László életfilosóphiája.

Rövid kérdésekben és feleletekben.

A felnőtt gyermekek számára.

Motto : Heiliger Sanct Florian

Verschon mein Haus, zünd' s andre an.

Ha az ember a malomba jár csak meglisztesedik, úgy szinte ha az ember az élet oskolájának kemény padján, ha mindjárt a számár padon is több évekig ül, csak reá ragad valami abból mit életfilosófiának neveznek. Ámbár sok oly lógicust ösmertem, ki repetálta a philosophiát, és erről sok annyi ösmerete volt, mint vaknak a szinekről, és még a philosophia nevét is úgy irta mint én filozofia, — és a német „gesundheit“ szót, így: xundheit.

Azért nem is lehet megütközni, ha a közéletben olyakkal is találkozok az ember, kik az élet forrásából annyi tapasztalást merítettek magoknak, mintha rostával merítették volna.

Ámbár ez még nem annyira szembetünő, mint az ki annyit ért mint tyúk az abc-hez, és annyit mint hajdú a harangöntéshez, és még is azt hiszi hogy a világ bölcsességét kanállal ette.

És azon képzelődésben él hogy benne legalább is három bölcs rejlik mint Isocrates görög bölcs nevében t. i. Isocrates, Socrates és Crates. Azokra azonban még is legnagyobb a baj, kik éppen semmit sem tanulnak a tapasztalás nyílt könyvéből, sőt ellenkezőleg mint a vén cigány, ki minden nap felejt egy nótát, még azt is elfelejtik, mit egykor tudtak. Noha mi ha szereztünk is magunknak némi életfilosóphiát, nem igen nagy hasznát veszük, mert nem szoktuk meg más kárán tanulni, sem más példáján okulni.

A tapasztalásból merített philosophiának főágazatait jobban reményilem a kérdésekben és feleletekben megoldani, mint az egykori tanítvány mestere ezen kérdését: hány volt fiam a négy evangelista? három, — kik voltak azok? Máthé és Lukács, — megoldotta volt. — A kérdések és feleletek népszerűen és olesón — mint némely hirlapok szokása — előadva, ezek volnának. — És pedig:

Mi az olesó hazafiság? lakomákra jární, a közjóért jól lakni, jó célokra táncolni, szóval jól enni, inni úgy hogy elmondhassa az ember a vendégség után: ugyan benne habitavi.

Mi a hazafiság csalhatatlan jelképe? Bekesben nagy gombokkal, és perge kalapban jární, szakált ereszteti és hosszú pofákat vágni.

Miről ösmerni a tett embereire? Hogy sokat beszélnek és keveset tesznek, minden nemes vállalatot szóval pártolnak, ha tetteleg gyámolítani kell, azt felelik reá mint az egykori cigány ki szóval mindenre késznek nyilatkozott és midőn már tetteleg kellett valamihez nyulni, azt felelte szomszédjának: szólj már te is Ándris egyszer. Miből áll tehát az irodalom pártolása? A könyvtárba praenumerálni, német és más könyveket hazavinni, el nem olvasni, nemzeti irodalmát ócsárolni, csak idegent dicsérni, kiemelni.

Miről ösmerni a mély combinatioju politikusra, a nagy journalistára? ha csupa idegen ujságokat olvas, magyart nem is tart, és ha erről éppen szó támadna, még feleletet sem ad, de mit is szóljon felőle, hisz a magyar ujság nem egyéb egy rossz szalma csépelő gépnél.

Mi a szalmatűz? Ha valaki nagyon köti az ebet a karóhoz, hogy csak volna ilyen vagy amolyan intézet, azonnal tagja lenne, ha csak keletkezne egy ilyen vagy amolyan ujság azonnal 50 lapra praenumerálna, és ha a lap megjelenik azzal excusálja magát, hogy akart praenumerálni de a szerkesztőt honn nem találta, vagy minek praenumerálni, hisz a kávéházban is olvashatja. És mit tesz eső után köpenyeg? ha ily olesó hazafiság után valamely nemzeti vállalat mely a közpártolás karján emelkedhetik csak, ennek hiányában megbukni kénytelen és akkor felkiáltani: Quintili Vare redde legiones meas!

Kinek voltak eddig a kistükörön kívül hazánkról és annak népességéről legtökéletesebb fogalmai?

Tóti Dorka géci boszorkánynak, midőn a Peleskei Notáriusban azt mondá: Magyarországbán mindenféle népek laknak, de még magyarok is, mindenféle nyelvet beszélnek, de még magyarul is.

És volt-e Tóti Dorkának igazsága? igen is, volt: a tapasztalás tanítja, mert magyar körökben az ember minden más nyelvet hall, csak magyart nem, — több magyar ember, német ujságot, négyet is tart, mig magyart egyet sem. — Mi ennek a doctrinája:

Az hogy oly körülmények között nem ütöközünk, ha az irodalom nem emelkedik, a hirlapok csak tengődnek, és a szerkesztők vakarván fejüket, azt a nótát fujják: hogy jobb lett volna sem neki sem lapjának nem is születni és mint a teremő mondá poenitet me hominem fecisse, elmondja ő is poenitet me hogy ilyen fába vágtam fejszemet.

Nekünk bászágiaknak, csak egyetlen magyar lapunk van: a „Delejtű“ — nincs okunk tartani attól, hogy e lap derék szerkesztője szintén hasonló „szánom bánom“ szavakban kitörni kénytelen leend. *)

Sok szerencsét vállalatjához az új évben.

*) Dehogyan veszük mi azt magunkra. Csak azon külömbésre figyelmeztetünk, mely előfizetési felhívásunk jó reményű hangulata, és a Delejtű 25. számának első temesvári ujdonsága közt van. A pártolás oly nagyszerűen mutatkozott nekünk, hogy volt előfizetőink számának már tizedrésze jelentkezett következő félévre. De azért ne csüggedjünk: van még (új évig három nap, és mindegyik hozhat ezer előfizetőt!!!